

When Life Feels as Challenging as Splitting the Sea: Lessons for Marriage, Livelihood and Everyday

Dedicated in honor of Yair Sussman's Bar Mitzvah
&
The Wedding of Ruthie Hellerstein and Ephraim Goldstein

Rabbi Efrem Goldberg
Boca Raton Synagogue

- I. Marriage As Difficult as Krias Yam Suf
 - a. Finding spouse (Sota 2a)
 - i. Maharal – two blending to one is unnatural
 - ii. Divorce data and findings
 - iii. Dr. Gottman – Perpetual gridlock

- II. Shidduchim
 - a. Dr. Kanarfogel – Ashkenaz vs. Sefard
 - b. Work or from Hashem?
 - i. Steipler – takes work
 - ii. R' Shmulevitz – Hashem revealed through miracle of finding spouse
 - iii. R' Shlomo Zalman – Hashem is shadchan but still takes effort
 - c. Shidduch Resumes?
 - d. Halachik implications of statement
 - i. Chashukei Chemed

- III. Earning a livelihood
 - a. Parnassah like splitting of sea (Pesachim 118a)
 - i. Rashi – parnassah is a miracle that requires prayer
 - b. Hashem's revelation in our daily lives
 - i. R' Avrohom Shorr – livelihood and shidduch don't come from expected places
 - ii. R' Wolbe – can see Hashem's guiding hands in these areas of our lives
 - iii. Maharal – benching is our gratitude for the miracle.
 - c. Why compare to krias yam suf?
 - i. Rif – Hashem provides even for the unworthy
 - ii. Asara L'meiah – Hashem desires our tefillos even for that which is preplanned
 - iii. Pe'er Yisroel – comes when stuck between rock and hard place
 - iv. Chemdas Yehoshua – unworthy and nature must be changed for us
 - v. M'litzei Eish – need prayer to bring even that which promised
 - vi. Chassam Sofer – seek natural livelihood and not rely on miracles
 - vii. Chemdas Shlomo – need bitachon like at yam suf
 - viii. R' Schwab – Hashem reveals Himself around water. He concedes k'vod shomayim by providing for us even though we could subsist on less.
 - ix. R' Dessler – if requires a miracle like splitting sea, why make an effort?

- IV. Shlissel Challah
 - a. Apter Rav – source
 - b. Shelomo Alfassa - Christian origin?
 - c. R' Hoffman – defends practice

1. Sota 2a

The Gemara cites one Amora's homiletical introduction to the topic of *sotah*:

R' Shmuel bar Rav Yitzchak stated: When Reish Lakish would open his lecture on the Biblical passage of *sotah*, he said thus: They (the Heavenly Court) pair a woman to a man for marriage only in accordance with his deeds,^[26]

as it is stated: *For the rod of wickedness shall not rest upon the lot of the righteous.*^[27]

A related comment:

Rabbah bar bar Chanah said in the name of R' Yochanan: And it is as difficult for the Omnipresent to match up [a man and woman]^[28] for marriage as it was to accomplish the splitting of the Reed Sea,^[29] as it is stated: *God gathers individuals to a house,*^[30] He releases prisoners at suitable moments.^[31]

The Gemara challenges Reish Lakish's dictum, that a man and woman are paired in accordance with their deeds:^[32]

But R' Yehudah has said in the name of Rav: Is it really so? אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם יִצְרַח

Forty days before the formation of an embryo – a Heavenly voice issues forth and proclaims, “The daughter of So-and-so is destined for So-and-so;”^[37] this particular field is destined for So-and-so; שָׂדֵה פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי – this particular mate is predestined from the time of his conception, before it is known whether he will be righteous or wicked! How, then, can we say that a man and woman are mated according to their deeds?^[38]

The Gemara answers: This notion that matches are determined at conception was stated concerning a first union, and this notion that one's mate is contingent on his conduct was stated concerning a second union.^[40]

2. Maharal
R' Yehudah Loew
of Prague
1512-1609

אמרו ז"ל (ב"ר פס"ח) מצאנו בתורה בנביאים בכתובים שזיוג של אדם הוא מן השמי, ואמרו מ' יום קודם יצירת הולד בת קול יוצא ואמר בת פלוני לפלוני, ומוזה תדע שהזיוג הזה הוא מן השמי, לכך הוא מסודר קודם יצירת האדם. רק מפני כי זיוג הראשון הוא מסודר כראשונה אין לומר בו שהוא קשה כמו קריעת ים סוף שדבר זה שנוי, אבל זיוג שני אין לומר כך כי האדם הזה שחסר זיוג שלו שהיתה עצם מעצמו להיות לו זיוג שני ודבר זה קשה מאוד.

ויש מפרשים גם כן הא דקאמר זיוג שני קשה לזווגם כקריעת ים סוף. היינו כי כאשר הזיוג הראשון אינו ראוי רק או הוא או היא ראוי לזיוג אחר, או השמי מסלק אחד מן הזיוג הראשון עד שמחבר הזיוג השני אשר ראוי שיהיו ביחד, לכך זיוג שני הוא קשה כמו קריעת ים סוף, כי קריעת ים סוף הוא קשה לאבד את המצריים ולהציל את ישראל, ולא היה אפשר להציל את ישראל אם לא על ידי אבידת המצריים, ודבר זה היה קשה בעיני השמי כי אלו מעשה ידיו ואלו מעשה ידיו האריך יאבד אלו מפני אלו, וכמו שפירש רש"י ז"ל בפ' החומש ממדרש חכמים, וזהו שהזיוג השני קשה כמו קריעת ים סוף שהוא צריך לאבד אחד מזיוג הראשון כדי לחבר הזיוג השני, וכך מצאתי, ודע עוד כי מה שאמר כי קשה לזווגם כמו קריעת ים סוף, כי השמי כאשר קרע הים היה פועל הבקיעה בים שהוא גשמי לבקע אותו ולחלקו, ומה שהוא יתברך מזווג וזווגים מצד האדם הגשמי הרי [האיש] כפני עצמו ונקיבה כפני עצמה, מצד שיש באדם ענין אלקי ומצד הזה הוא החבור לגמרי, והשמי מחבר אותם זה שהוא מצד ענין אלקי שהוא באדם והוא כטול ובקיעת הגשמי, וזה שאמר שהוא קשה כמו קריעת ים סוף, והדבר הזה עמוק מאוד והוא דבר ברור שהוא כמו קריעת ים סוף, ויש מקשים על דברי חכמים כיון שמ' יום קודם יצירת הולד בת קול יוצא בת פלוני לפלוני אם כן למה צריך האדם להשתדל אחר האשה שהרי גזירת השמי והחריצות שקר ואין זה קשיא.

מסכת סוטה

אין מזווגין לאדם אשה אלא לפי מעשיו. דבר זה פשוט, כי האיש והאשה בשר אחד, ולפיכך אין מזווגין לאדם אלא לפי מעשיו. וקאמר וקשה לזווגם כקריעת ים סוף, ר"ל כשם שהוא פלא גדול לקרוע דבר שהוא אחד כמו הים שהוא אחד, וקשה הוא לחלק ולהפרידו לשנים, וכך הוא פלא גדול לחבר שני דברים שהם בעצמם מחולקים, כדכתיב מושיב יחידיים ביתה, כלומר יחידיים שהם מחולקים ומפורדים להושיב אותם לחבר אותם, הוא כמו קריעת ים שהוא חלוק דבר שהוא אחד (כזה), כי חלוק דבר שהוא אחד לגמרי הוא קשה כמו לחבר ולעשות אחד דבר שהוא מחולק בעצמו כמו איש ואשה.

ועוד תדע שקשה לזווגם כקריעת ים סוף, כי קריעת ים סוף היה נס שלא כסדר העולם, וכך החבור הזה הוא שלא ממדריגת העולם הזה, כי בטבעם הם מחולקים, ואי אפשר שיזווגו ויהאחדו רק שלא ממדריגת עולם הזה, והריבך הזה ידוע מן מה שאמרו כי שם יה מחבר איש ואשה ביחד, ובקריעת ים סוף כתיב (שמות ט"ו) עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה, ולפיכך קשה לזווגם כקריעת ים סוף, אבל זיווג ראשון הוא מסודר מן השמי כראשונה, ומכיון שהוא מסודר מן השמי אין זווגם קשה כקריעת ים סוף, וזיווג ראשון אף שאינו כמו קריעת ים סוף מכל מקום השמי מזווגם, וכן

3. *The Data on Divorce: Q& A with
Dr. Yitzchak Schechter
Jewish Action, Spring 2017*

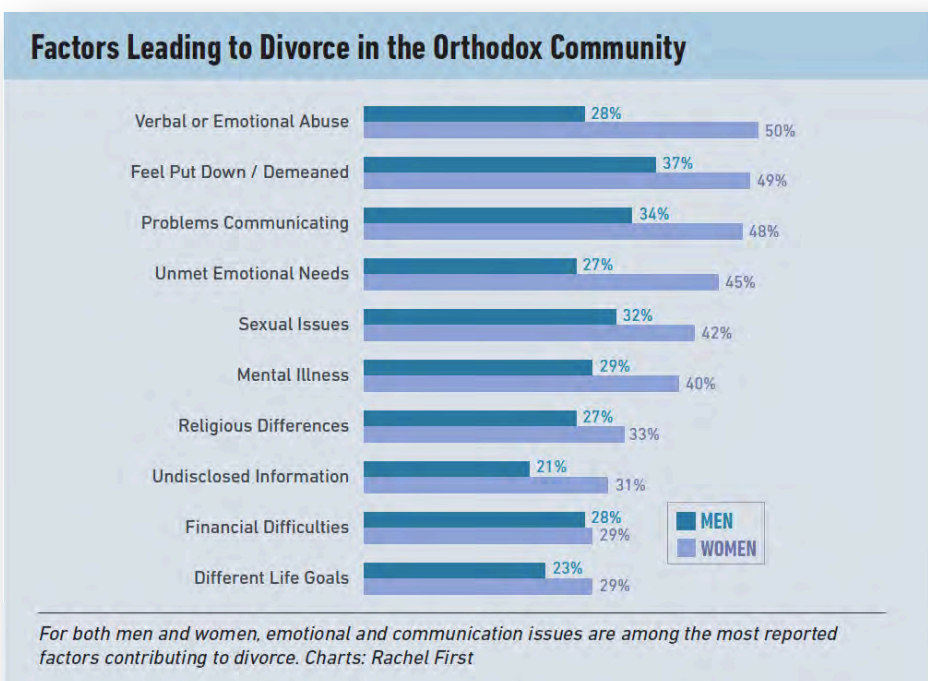
NC: You recently conducted a comprehensive study of divorce in the Orthodox community. Can you share some of your findings?

Dr. S: Last year, we began to release some of the findings of our ARCC Divorce Study in the Orthodox community. The analysis was based on the survey responses of 310 divorced respondents and 194 married respondents across the US and Canada—a total of more than 500 respondents from across the Orthodox spectrum. The survey was really all-encompassing and it will take us another few years to finish analyzing and reporting on all of the data.

Somewhat surprisingly, despite the fact that the survey was quite thorough and the topic rather sensitive, people were interested in telling their stories. Over and over again, from all of our survey respondents (not just in this divorce study), we hear the same message: “Thank you for allowing our voices to be heard.”

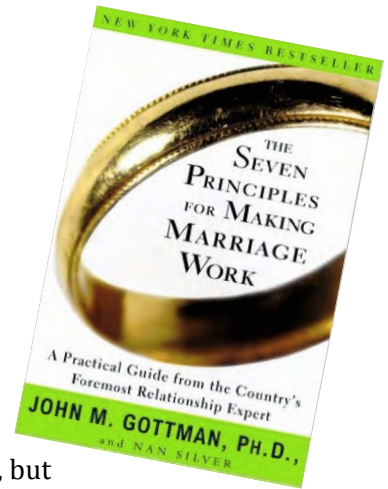
Before we get into some actual findings, some background: the overall divorce rate in the American Orthodox community appears to be around 10 percent* with some variation, slightly higher for the non-Chassidic *frum* population, slightly lower for the Chassidic population. We sometimes need to step back and see the big picture. Out of our zeal to solve all of the problems, we forget to put them in the proper perspective: *A 10 percent divorce rate is amazing!* (For the sake of comparison, the divorce rate in the general population is about 48 percent.) Also, because so many people get married in the Orthodox community—we have a very high marriage rate (between 80 and 85 percent of *frum* American Jews are married)—the 10 percent statistic is even more meaningful. In other words, because the marriage rate is so high and the divorce rate is so low, marriages among the *frum* population are, generally speaking, lasting.

Interestingly, the fact that the divorce rate is low leads to a different kind of challenge. It inadvertently labels those from single-parent homes as being “out of the box.” In the *frum* community, if you are out of the box, you can have a harder time fitting in. While it is certainly positive that divorce in our community is still a relative oddity, it comes at a cost. It can result in children of divorce feeling very different from their peers.

4. Dr. John Gottman

Unfortunately, the majority of marital conflicts fall into this category---69 percent, to be exact. Time and time again when we do four-year follow-ups of couples, we find that they are still arguing about precisely the same issue. It's as if four minutes have passed rather than four years. They've donned new clothes, altered their hairstyles, and gained (or lost) a few pounds and wrinkles, but they're still having the same argument.

It is easy to see why therapy attempts offer so little in the way of tangible performance results, if most therapies mistakenly lead couples to believe that something is seriously, fundamentally wrong with their marriages if nearly 70% of their problems are never "fixed." The therapist gains from this illusion because perpetual problems that are mistakenly put in the "solvable" file mean an endless stream of appointments and an audience that has been captured by a cruel hoax.

In fact, one is hard-pressed to conceive of a falsehood that would do more damage to good relationships and generate more divorces....(successful) couples understand that problems are inevitably part of a relationship, much the way that chronic physical ailments are inevitable as you get older. They are like a trick knee, a bad back, an irritable bowel, or tennis elbow. We may not love these problems, but we are able to cope with them, to avoid situations that worsen them, and to develop strategies and routines that help us deal with them. Psychologist Dan Wile said it best in his book *After the Honeymoon*: "When choosing a long-term partner...you will inevitably be choosing a particular set of unsolvable problems that you'll be grappling with for the next ten, twenty, or fifty years...Paul married Alice and Alice gets loud at parties and Paul, who is shy, hates that. But if Paul had married Susan, he and Susan would have gotten into a fight before they even got to the party. That's because Paul is always late and Susan hates to be kept waiting. She would feel taken for granted, which she is very sensitive about. Paul would see her complaining about about this as her attempt to dominate him, which he is very sensitive about. If Paul had married Gail, they wouldn't even have gone to the party because they would still be upset about an argument they had the day before about Paul's not helping with the housework..." And so it goes.

In unstable marriages, perpetual problems like these eventually kill the relationship. Instead of coping with the problem effectively, the couple gets gridlocked over it. They have the same conversation about it over and over again. They just spin their wheels, resolving nothing. Because they make no headway, they feel increasingly hurt, frustrated, and rejected by each other...gradually they feel psychologically overwhelmed. They start a slow process of trying to isolate or enclose this problem area. But actually they have become emotionally disengaged from each other. They are on the course toward parallel lives and inevitable loneliness---the death knell of any marriage.

5. “Matchmaker, Matchmaker, Who Cares About a Matchmaker, Anyway?”
Rabbi Dr. Ephraim Kanarfogel

<http://www.tabletmag.com/jewish-arts-and-culture/228723/who-cares-about-a-matchmaker>

Recent studies have traced the parameters of matchmaking in medieval European Jewish society, seeking as well to identify attitudes toward marriage more broadly in both the northern and southern regions (Ashkenaz and Sepharad). Based on the many texts that have been published or are still in manuscript, it is possible to propose an overarching theory that accounts for differences between the two regions, encompassing both those that have been noted heretofore and others that have not yet received attention.

Modern scholarship has detected a striking difference between Sepharad and Ashkenaz regarding the use and prevalence of matchmakers (*shadkhanim*). Spanish rabbinic literature during the 12th and 13th centuries barely refers to matchmakers and does not discuss their function. At the same time, a leading northern French tosafist, Samson ben Abraham of Sens (Rash mi-Shants, who emigrated to Israel c. 1210, where he died in 1214), points to effective *shadkhanim* who were operating freely in northern France by the late 12th century. Moreover, the German tosafist Simḥah of Speyer (d. c. 1230) writes that it was “common to pay *shadkhanim* quite handsomely,” while a parallel ruling by R. Simḥah’s contemporary, Barukh ben Samuel of Mainz (d. 1221), along with that of Barukh’s son, Samuel Bamberg, confirm the regular presence of such figures. Sefer Ḥasidim, the compendium of pietism and ethics that reflects Jewish life in Germany at this time, also acknowledges the role of *shadkhanim*.

Avraham Grossman has proposed other reasons that might explain the dichotomy between Sepharad and Ashkenaz regarding the use of *shadkhanim*. The emphasis on impeccable lineage (*yihus*) throughout Germany and northern France meant that the stature and economic viability of a family were greatly valued. Matchmakers were able to verify these criteria in the family of the proposed mate, and to locate suitable partners in places near and far whose families possessed these traits. Grossman also suggests that the young ages at which many marriages took place (in particular with brides who were below the age of 12), and the fact that “for the most part, parents did not consult their children at all but rather suggested matches for them based on their own considerations of what was best,” meant that one set of parents might turn to a matchmaker to assess the suitability of the match before moving forward.

However, if matchmakers were particularly necessary (and effective) in overseeing marriages that involved younger couples, we would expect to find matchmakers operating in Spain as well, where evidence for the marriage of girls under the age of 12 is quite extensive (as Grossman had also noted), extending back to the geonic period. Moreover, as Elisheva Baumgarten has argued, the incidence of girls below the age of 12 getting married within medieval Ashkenaz during the 13th century appears to have been much more limited than Grossman and others have imagined. Baumgarten supports her claim about such limitations in northern France with a passage in a Tosafot gloss to Tractate *Kidushin*, and a ruling of Rabbenu Perets that will be discussed presently (both of which, as she noted, were associated with the tosafist academy at Evreux), in addition to arguing for the absence of such marriages in Germany based on two *responsa* by Meir of Rothenburg, one of which (regarding the marriage of R. Meir’s own daughter) will be discussed below. In light of its important implications, the history of this rabbinic allowance and societal practice needs to be carefully examined.

6. Kreina D'igresa
Steipler Gaon
R' Yaakov Yisrael Kanievsky
1899-1985

בעה"י יום ב' פ' פנחס התשי"ט
לכבוד השואל נ"י משיבת פוניבוזש

אין לחשוב כלל ישאם הזווג כאמת טוב הי צריך להיות הדבר
נראה להחתן טוב במאה אחו"י

כי מתוך הנסיון מתברר שהרכבה אשר חשבו לבלתי טוב
ומתאים ואח"כ הי הכל עצמיוט, והרכבה שחשבו שזוהו היותר טוב
ואח"כ התברר שאינו כן כלל.

והנה הקב"ה מווג זוגים אבל כיצד יגיע לזיווג, עיפ רוב הוא
בכמה וכמה עקולי ופשווי ולבפים רבים. וכמשאחזיל קשה לזווגו
כקריעת ים סוף.

לזאת מכל אותן ספיקות ומפריעים אין ראייה כלל וכלל שאין זה
זיווג הגון שהרי כן נקבע מתחילת הסדר שיחא קשה לזווגם כקרי"ם
כמבואר בגמ' ריש סוטה.

העיקר צריך לחפש אשה שנתחנכה ביר"ש, ותהי מרוצה ורוצה
שבעלה יעמוק בתורה לאחר חתונתו.

והשי"ת יצליח דרכו ברוחניות וגשמיות לעמוק בתוה"ק מתוך
הרחבה ופתוך פהרה.

יעקב ישראל קניבסקי

7. Sichos Mussar
R' Chaim Shmulevitz
1902-1979

והביאור בשאלתה של המטרונה מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו הוא,
שאעפ"י שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, מ"מ מאחר שיסד
את עולמו על אדני הטבע, היכן נראה סימן היכר לפעולותיו ולעלילותיו בעולם. ועל
כך השיב ר"י בן חלפתא, "יושב ומזווג זיווגים", והיינו שבדבר זה יודעים הכל
ומכירים כי אך ורק מאת ד' הוא, ומעשים בכל יום שאדם רוצה לתת ידו ולמהר
הדבר, ולאחר מכן נוכח כי אך למותר היתה עבודתו ויותר קלקל מאשר תיקן, וזהו
שאמר הכתוב "מד' אשה משכלת", אעפ"י שהכל מד', מ"מ בדבר זה הכל מכירים
ורואים עין בעין את השגחתו ית'.

מזש"כ רבינו הגר"א ז"ל שאין להשתדל בענין שידוכין,
אמר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל אין הכוונה
שלא להשתדל כלל רק ישתדל פחות ממה שמשתדל
בשאר צרכיו.

8. R' Shlomo Zalman Auerbach
1910-1995

9. Chashukei Chemed
Bechoros

אונאת החתן בדבר שיקבלו לאחר החתונה

בחשוקי חמד עמ"ס בבא מציעא (דף ס ע"א) הבאנו דברי הקהלות יעקב (יבמות סימן מד) לגבי בחור שאביו גוי, ואמו ישראלית, שאינו חייב לגלות זאת לכלה ואין זה מקח טעות וגם אין בזה איסור אונאה, והטעם שמאחר והזווג קשה כקריעת ים סוף, וכשהצדדים מסכימים להנשא השמחה אצלם גדולה, לכן מום כזה שבגללו לא ידרוש הצד המרומה להתגרש בדיעבד, אינו נחשב מום ואין חיוב לגלותו.

ולכן אם הכלה היא מוצלחת, והחתן מעריך את מעלותיה, ולאחר החתונה כשיגלה שיש לה שיניים תותבות לא יבקש להתגרש, אין הרופא צריך לספר זאת לחתן.

10. Chashukei Chemed
Yevamos

דף מה ע"א

זיל איסור

אבי הבחורה בקש להראות כתב ידו לגרפולוג, והבחור נתן כתב יד של אחר

שאלה אבי הבחורה בקש מהבחור שיתן לו את כתב ידו כדי להראות לגרפולוג. הבחור שיקר, ונתן לו כתב יד של בחור המצוין ביותר בישיבה. הגרפולוג עבר על הכתב ואמר לאבי הבחורה, הבחור שואף לגדולות, הוא מתמיד ושקדן גדול וכו'. אחרי חוות דעת נלהבת כזו, הסכימו להשתדך עם הבחור, ואף קנו לו ספרי קודש רבים לאות הוקרה ותמיכה ללימודים שלו בתורה, לאור דברי הגרפולוג שהוא שקדן גדול. לחתן יש הרהורי תשובה, והוא שואל: א. האם הקידושין הם מקח טעות? ב. אפילו אם נחליט שאין כאן מקח טעות, אולי צריך להחזיר את הספרים, כי אבי הבחורה אמר לו במפורש שמוציא כספים רבים ע"פ מה ששמע מהגרפולוג שהוא שקדן גדול?

תשובה אסור לעשות מה שעשה, כי זו הונאה, וכאילו משבת חפץ העומד למכירה במעלות שאין בו. כמו כן, יש בכך לכאורה גם משום איסור שקר וגניבת דעת.

אולם, יתכן שאין בכך ממש הונאה, משום שנתרצו החתן והכלה זה לזו (והזווג קשה כקריעת ים סוף), והכלה לא ביקשה להראות כתב ידו לגרפולוג, רק אביה ביקש, ומן הדין אינה חייבת להישמע לאביה אם אינו מוכן שתינשא לבחור זה (כמבואר בשו"ע י"ד סוף סימן דמ), ואולי גם מציל הבחור את האב מעיכוב שידוך שלא ביושר, [וצא וראה מה אירע לבתואל, שניסה לעכב את שידוכי רבקה ליצחק, ועל זה נאמר שהקב"ה מזווג זיווגים, כלומר שהוא דואג שהשידוכים ייסגרו בכל אופן, חרף כל המפריעים].

11. Pesachim 118a

The Gemara returns to the subject of man's sustenance, and the difficulty of providing it:

אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה – Rav Shizvi said in the name of R' Elazar ben Azaryah: קשין מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף – Providing man's sustenance is as difficult as the splitting of the Sea of Reeds.^[27] דכתיב, נתן לחם לכל-בשר. – For it is written, He gives nourishment to all flesh,^[28] וקמין – and near [that verse] is written, To the One Who divided the Sea of Reeds into parts.^[29] "לגזר ים-סוף לגזרים"

Another analogy by R' Elazar ben Azaryah to the splitting of the sea:

אמר רבי אלעזר בן עזריה – R' Elazar ben Azaryah said: קשין Constipation^[30] is as difficult as the day of death, and relieving it is as difficult as the splitting of the Sea of Reeds. שגאמר – For it is stated:^[31] "מהר צעה להפתח" – That which is closed^[32] will be quick to open and he will not die unto the pit.^[33] וכתוב בתריה – And immediately after [this] it is written: "רגע הים ונהמו גליו" – I am Hashem, your God, Who split the sea, and its waves raged.^[34] The juxtaposition of verses teaches that the "quick

12. Rashi

גופו: בעצבונו, תרי משמע: בקריעת ים סוף. כלומר נס גדול עושה לו הקדוש ברוך הוא למי שנותן לו מזונות כאשר עשה לישראל שקרע להם ים סוף ונפקא מיניה למצעי רחמי: קשין נקביו ש"א אדם. כשהוא עזור: צועה. לשון עזור וחגור כמו לועה ברב כוחו (שטיה סג): כ"ה המבזה

13. HaLekach V'Halibuv

R' Avrohom Schorr

הלקח שביעי של פסח והלבוב צה

המצריים, או שהם יברחו או על דרך אחר, אבל מעולם לא עלה על דעתם שיהיה ההצלה על ידי קריעת הים, וזה הפירוש לבדו. [וגם כי הנפלאות האלו הם דברים שאין להאדם זכות שיהיה ההצלה באופן זה, ולכן אומרים כי לעולם חסדו].

והאמת הוא, כי עבודת האדם הוא שיהיה לו אמונה ובטחון בהקב"ה בשלימות, ולא שיהיה לו עצות האיך ובאיזה אופן הקב"ה יצילו, ולכן הקב"ה אמר לבני ישראל (שמות יד, יד) ואתם תחרישון, היינו שיסמכו לגמרי על ה' ולא יתפללו על הישועה באיזה אופן שיהיה, כי החשבונות אלו של האדם זה כבר חסרון בטחון ואמונה ומעכב שהדבר יבא בדרך של נפלאות. וזה הוא ענין בעתיקא תליא מלתא, היינו שאין זה בכלל בחשבון האיך ומה יהיה הישועה.

שביעי של פסח איתא בספרים הוא יום שמסוגל להוושע בכל אלו הענינים שהם בקריעת ים סוף, והנצרך מעבודת האדם לחזק עצמו במדת הבטחון, לעבור על עצמו לידע כי הכל הוא ביד ה', הישועה ואופן הישועה אינו לפי חשבוננו, ואז יכול להיוושע בכל הענינים, שיקרע לפניו הים, וכל ההסתרות יתבטלו. וכמו כן יש ללמוד כי כמו

וע"ז דרך זה מובן מה שאמרו חז"ל (פסחים ק"ח). שיוווגו ופרנסתו של אדם קשין בקריעת ים סוף, דיש לדקדק מה שייך ענין קשה כלפי מעלה, והרי אצלו אין דבר כזה, רק הכונה כי באמת פרנסה ושיווכין

הלקח שביעי של פסח והלבוב צה

בקריעת ים סוף העיקר היה לילך לתוך הים ועל ידי זה נקרע הים, מבלי לחשוב מה יהיה ואיך יהיה רק בתמימות ובבטחון בהשם יתברך, כן האדם צריך לידע כי הוא רק קופץ לתוך הים, והשם יתברך יעזור לו באיזה אופן שהוא, ואין זה חשבון האדם.

14. Alei Shor

R' Shlomo Wolbe

1914-2005

כח.

הזוכה לראות את ההשגחה הפרטית בחייו היומיים – הטבע נהפך לו לשורה של נסים, והוא מורשש באלקות גם בדור אחרון זה.

פסחים ק"ח, ב: "אמר ר' יוחנן קשין מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה כו'. אמר רב שיזבי משמיה דרבא"ע קשין מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף דכתיב נתן לחם לכל בשר וסמך ליה לגזור ים סוף לגזרים. אמר רבא"ע קשין נקביו של אדם כיום המיתה וכקריעת ים סוף מהר צעה להפתח וכתוב בתריה רקע הים ויהמי גליו".

סוטה ב, א: "כי היה פתח ר"ל בסוטה אמר הכי אין מזוגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו כו' אמר רבב"ח וקשה לזווגן בקריעת ים סוף".

"קשים" הם הטבעים. רק בוראם יודע את מהותם, שהרי כל כח וכל דבר וכל אדם – רצון ה' הוא המהווה אותו והוא המקיימו. ורק הבורא יודע, כמה נסים דרושים כדי להטות כח או להפכו או לזווגו בכח שני. אכן, אדם רואה ביוווגו, במזונותיו ואף בנקביו קריעות ים סוף ממש, וכאשר הוא זוכה, הוא רואה גם בהם מה שלא ראו נביאים בנבואתם: כל חיי האדם היומיים – מעשה מרכבה, נסים גלויים.

פרק יח

הברכה שהוא עיקר בברכות הוא ברכת המזון שיהיה נזהר שיהיה מברך הש"י אשר נתן לו מזונות שלו שהוא דבר גדול על הכל. וכמו שאמרנו בפרק ערבי פסחים (פסחים קי"ח ע"א) קשים מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה דאלו כגאולה כתיב המלאך הגואל אותי מכל רע ואלו כמזונות של אדם כתיב האלהים הרועה אותי מעודי. פי' זה כי הגאולה היא כאשר אחד הוא תחת רשותו של אחר, והוא יוצא מרשות אחר לחירות. ולכן המלאך יכול להוציא אותו ולגאול אותו, כי המלאך אין נמצא דבר זה בו שיהיה המלאך תחת רשותו של אדם רק הוא תחת רשות הקב"ה, וזה לא נקרא שהוא תחת אחר כי הוא ית' הכל תחתיו וכך מחייב שיהיה ואין זה חסרון רק כך הוא בריאתו. לכך כאשר אחד הוא תחת רשותו של אחר הוא צריך לגאולה. ולא שייך שעבוד במלאך שיהיה צריך לגאולה. ולכן אפשר שיהיה המלאך גואל אותו מאחר שלא נמצא בו החסרון הנה הוא השעבוד במלאך. אבל הפרנסה שהוא קיום של אדם כי אחר שנברא האדם צריך

15. Maharal
R' Yehudah Loew of Prague
1512-1609

16. Rif on the Iyun Ya'akov

קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. בספר הזוהר פי' שקריעת ים סוף היה קשה לפני הקב"ה לפי שהיו בישראל רשעים ושרו של ים קטרג לפני הקב"ה מה נשתנו אלו מהמצרים והיה קשה לפני הקב"ה לקרוע להם הים ולהציל את ישראל מפני הרשעים וכן קשין מזונותיו של אדם לפני הקב"ה שיפתח ידיו להשביע לרשעים רצון. ואפשר לרמוז בכתוב נותן לחם לכל בשר בין רשעים ובין צדיקים אין זה כי אם חסד ה' על ברואיו וכן לגזור ים סוף לגזרים לאנשים חטאים שהם גזרים מלשון ארץ גזרה אשר נגזרו מארץ חיים במעשיהם אין זה כי אם חסדו יתברך. ומזה הטעם יש לומר שלא נמסרו המזונות ביד המלאך אלא מידו של הקב"ה האלהים הרועה לפי שאם היה ע"י מלאך לא היה מותר כלום להזמין מזון לרשעים אבל הקב"ה הוא זן ומפרנס לנפש כל חי רעים וטובים:

17. Asara L'Meiah

אבי עפ"י דנריך הטוויזיס אני מצין מ"ש חו"ל (פסחים קי"ח). קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, שמלכד שלילת הדמיון והיחוס אשר בין מזונות לקריעת ים סוף, הנה עוד יקשו עלי דבריהם יותר מקריעת ים סוף, שאיך שייך לומר על צורף שמים וארץ מאפס המוחלט, שהיא נמצא דבר שהוא קשה לפניו, ולפי דנריך יובן, שהנה אמרו חו"ל (שמו"ר כ"א ו') ע"פ וישב הים לאיתנו, מנאי המנה הקב"ה עם הים שיקרע לפני ישראל, ולפי"ו, כאשר הגיע הזמן לאת ישראל ממזרים, ורדיפת פרעה אחריהם על הים, הי' ראוי שמיכף ומיד יקרע הים, והיה קרוע ועומד וממתין עד יבואו ישראל לתוכו, כי כן הי' המנא, אבל לא כן עשה ה', אלא מקודם ויצעקו בני ישראל אל ה', והכל על כוונה אחד, שהקב"ה רצה שימללו, ח"ש קשים מזונותיו של אדם, ר"ל מה שמראה לפעמים שיקשה על האדם שיגיע אל מזונותיו, אע"פ שמזונותיו כבר קצובות לו מראש השנה, אל תחמה על החפץ, ודע שטעמו של דבר הוא כקריעת ים סוף, שהי' מנאי בתחלת מעשי בראשית, ואפי"ה לא נקרע עד שהמללו, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתו בני"ל.

בני יפה אמרת, ומנאמי סעד לדנריך אמרו חו"ל (סוטה ג.), קשה לזווגן כקריעת ים סוף, עפ"י מ"ש חו"ל (שס), מ' ימים קודם יצירת הולד מכריחין בת פלוני לפלוני, ועם כל זה לפעמים יקשה על האדם שימצא זיווגו עד שימללו עליו, כמ"ש חו"ל (ברכות ה.) ע"פ (תהלים ל"ב ו') על זאת ימללו כל חסיד אליך לעת מצוא, זו אשה, והטעם הוא כקריעת ים סוף, כנ"ל. וזוה נשלב הדרוש הא'.

18. Pe'er Yisroel

קשין מוונותיו של אדם בקריעת ים סוף (פסחים קי"ח). ויש להצין דמנין הדיה קשה להקב"ה קריעת ים סוף, ועוד וכו' יש דבר קשה ח"ו לפני הקב"ה. אך הענין הוא כמו שקריעת ים סוף לא היה כי אם בשעה שהיו נחשים ועקרבים מלד זה ומזריים צלד אחר וים סוף לפנייהם, שבמלכ כזה צודאי היה קשה מאד לבני ישראל לבקש להם עזות ותחבולות, ואז באה תשועת ה' בצמרו דבר אל בני ישראל ויסעו. כך הוא ענין הפרנסה שצאה גם כן תשועת ה' בשעה שקשה לאדם לשית עזות בנפשו.

וזה כוונתם ז"ל באמרם קשין מוונותיו של אדם, היינו אלל האדם דוקא ולא לפני הקב"ה ח"ו, כי האדם סובר לטרוח בתחבולות ואין לו שום תחבולה, בקריעת ים סוף שגם כן היה קשה אז לבני ישראל לבקש תחבולות איך להגלל מהמזריים ונושעו ב"ה בקריעת ים סוף, כן נושעין צפרנסה גם כן על ידי ה' בלי תחבולה.

19. Chemdas Yehoshua

קנ.
ש.

א"ר שיובי קשין מוונותיו של אדם בקריעת ים סוף.

דלכאור"ק במה היתה קריאת ים סוף קשה לפניו ית' היפלא מד' דבר? אמנם הענין הוא כי באמת רצונו ית' להושיע את בני אדם על דרך הלוק הטבע ולא שיצטרך לשנות, כי לתהלוכת הטבע נתנה מאתו ית' קצת נצחית כמוכח מאור"ל עה"פ וישב חים לפנות בוקר לאיתנו לחנאי הראשון, והנה כתוב הדר הוא שלא היה לקריעת ים סוף הכרח כלל באשר שיכולו ללכת דרך ארץ פלשתים, לולא ראה הקב"ה שישראל הם נגדרי בטחון ובראותם מלחמה יעבו מצרימה. ועוד סבה

והוא לחורות להם חמדת ההתפקות והבטחון בד' כי יום יום יעמם לנו ישועתנו, הרי שאם ישראל היו בוטחים תמיד בישועת ד' ומסתפקים כמבעט, לא היה מהצורך להסיבם בדרך רחוק ולא לשנות דרך הטבע להוליכם דרך ים. וזה הוא הקושיא לפניו ית' אם בניו אינם במדת השלימות עד שצריך לשנות סדרי בראשית עבודתם. וכן הדבר בפרנסתנו כי אם היינו מסתפקים בהכרחי ולא נתאוה למותרות בלי ספק היה השתדלותנו בפרנסה מצומצמת ולא נצרכנו לכמה נסים להשגחה, אבל לאשר כי האנשים יתאוו לצבור כחול כסף כי יראו פן תחסר להם לימים הבאים, לפי שאין להם בטחון בטובו ית' כי הוא יבלבלם, גם יבקשו משכיות זהב והיכלי שן ותענוגות שונות, שכל זה הוא נגד רצונו ית', ועכ"ו רוצה הקב"ה למלאות משאלותם לכמה ידועת אצלו ית' ע"כ קשה בעיניו ית' למלאות משאלותם שהוא נגד המוסר והנאות, ולזה כונו ז"ל באמרם קשין מוונותיו של אדם בקריעת ים סוף, דהיינו שקריעת ים סוף היה קשה בעיניו ית' שבא רק מצד עקשות חלב, כן מוונותיו של אדם שאלו היה בוטח בד' ומסתפק בהכרחי היה הפרנסה נקל מאוד להשיגה.

20. Mitzei Eish

ס', אלל סמעס שסקב"ה רלס שיחפללו שמחאוס להסלחן של לדיקים, וז"ש קשין מוונותיו של אדם מה שנראה לפעמים שיקשה על האדם שיגיע אל מוונותיו, אפס"י שמוונותיו כבר קלוצות לו מר"ה, אל החמס ע"ז, ודע שפעמו של דבר סוף בקריעת ים סוף חנאי מחלחל מעטס צראשית, ואפ"ה לא נקרע עד שחפללו, מפני שסקב"ה מחאוס להסלחן מעדסח"ה.

וי"ל עוד במ"ד פסימטיכ בס' משרס למאס (דרוש א') עמ"ש ר"א (פסחים קי"ח) קשין מוונותיו של אדם בקריעת ים סוף, שנאמר גווחן לחס לכל צער, וסמוך ל"י לגחד י"ם לגזרים, דהנס אז"ל פכ"ס וישב סיס לאיתנו, תנאו סחנס סקב"ה עם סיס שיקרע לפני צנ"י, ולפ"ז ס"י מסרואו שתיקף ומיד יקרע סיס צפניסס, ולמס קרע עלמו רק אחר שייצקו צנ"י אל

גברא שנשתנו עליו סדרי בראשית, והלא
בישראל ג"כ נשתנו סדרי בראשית כמה
פעמים ^{ההנחה} בים ובמן, אך י"ל כאשר אמרנו
למעלה דאצל ישראל הוצרכו להשתנות
כדי שידעו אח"כ שהוא המהווה כל,
אבל עכשיו שאנו יודעים שמו הגדול אז
מכוער האי גברא שנשתנה עליו סדרי
בראשית ע"י שם הוי', ולא נדע שם
הקב"ה ע"י שידוד מערכת בנס נסתר,
והנה לכאורה בנימין רעיא עבדי שפיר
ברכה נאה דאמר בריך רחמנא דהאי
פיתא [ברכות מ' ע"ב], ומה טעם לנו
לברך המוציא לחם מן הארץ, ואפשר
לומר דידוע שכל צרכי האדם וגם מזונות
בא לו ע"י נס, וזהו דאמרו [פסחים קי"ח
ע"א] קשה מזונותיו של אדם כקריעת ים
סוף, רק שהוא בטבע ע"י שידוד מערכת,
ולכן מברכין ^{המוציא} לחם דהיינו
שמזמין פרנסה ע"י הטבע כמו לחם מן
הארץ, ולא הוצרך לפרנסתו כלחם
משמים שהוא בשם הוי' ב"ה והיינו
מכוערים.

21. Chassam Sofer

**ועפ"י הנ"ל יש לפרש סמיכות הדברים
במס' ברכות [ל"ח ע"א], על
בירכתונו שמברכים המוציא למה, דכתיב
כאן המוציא אתכם ממצרים, דהנה
לכאורה יש להבין, הלא אמרו חז"ל
במס' שבת [ניג ע"ב] כמה מכוער האי**

אמרו חז"ל בגמ' פסחים [קית]. "קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים
סוף". ומקשה בזהוהי הק' [שמות דף קע ע"א] איך אפשר לומר על השי"ת
שדבר מסויים קשה אצלו, וכי קשתה עליו קריעת ים סוף? וכי קשה לו
להעניק פרנסה לאדם?!

מסביר החוה מלובלין: "קשים מזונותיו של אדם", כאשר קשה לו
לאדם להשיג את פרנסתו בדרך הרגילה, יתנהג כמו בקריעת ים סוף, שם
בקריעת ים סוף לא היה לבני ישראל מוצא טבעי להנצל, מלפנים היה
ים, מאחור היו המצרים, ולאן שהיו פונים נשקפה להם סכנה, סכנת
טביעה מהים וסכנת מוות מחילות פרעה.

לא היתה להם ברירה אלא לבטוח בהשי"ת הטוב והמטיב, שישלח
להם ישועה למעלה מדרך הטבע. הם התמלאו באמונה ובטחון בה'
שיוציאם מן המיצר ומצרה לרווחה, וברוב בטחונם בה' קפצו לים בידיעה
שבכך ינצלו מן המוות האורב להם, וגם אכן ניצלו. הים נקרע, המצרים
טבעו בו, הם עברו אותו בשלימות גופם ונפשם.

כך יתנהג אותו אדם שקשה לו להשיג את מזונותיו אל ישליך יהבו
בידי בשר ודם, אל ישקיע את מוחו בדאגות פרנסה המבלבלות את
מנוחתו ומפריעות לו לעסוק בתורה.

עליו לבטוח בהשי"ת שישלח לו את עזרו מקודש ומקורות הפרנסה
ירדפו אחריו, כמ"ש [דברים כח, ב'] "ובאו עליך כל הברכות האלה
והשיגוך". אם יאמין באמונה שלימה ובטחון אמיץ שהקב"ה יזמין לו את
פרנסתו, הקב"ה ישלח לו את מבוקשו, וישועת ה' כהרף עין.

22. Chemdas Shlomo

23. Ma'ayan Beis Ha'Shoeivah
R' Shimon Schwab
1908-1995

אצלו יתי, כיון שיש כאן ענין ויתור והפסד של כבוד שמים הקבוע, בכדי להגיע לדרגה יותר נעלה של כבוד שמים.

וכן הדבר אצל האדם המבקש פרנסה מאת הקב"ה, שבשעה שהאדם שופך שיח לפני קונו בתפלה ותחנונים ובוטח בו שיענה תפילתו, ובאותו מעמד הוא מצדיק עליו את הדין אם אין תפלתו נענה, ורצונו יתי שיחסר לו פרנסה, ובוודאי שזה ענין כבוד שמים וקידוש השם גדול שהאדם מוכן ומזומן להסתפק במועט ואעפ"כ הוא בוטח בהקב"ה, ובנשימה אחת הוא מתפלל "פותח את ידיך" עם "צדיק ה' בכל דרכיו" [וכמרגלא בפי מו"ר הרב לוי יוסף ברויער זצ"ל לפרש הפסוק צדיק ה' בכל דרכיו וגו' שהוא ענין צדוק הדין של אותם שלא זכו לפרנסה]. נמצא שאם הקב"ה עונה תפילתו ומשפיע לו פרנסה ברוח יש כאן הפסד של אותו כבוד שמים של האדם הבוטח בה' ומתפלל ובבת אחת מצדיק את הדין. אבל בודאי שכדאי הוא הפסד זה, שהרי במקומו יש אפשרות של כבוד ה' גדול יותר הבא על ידי מצוות ומעשים טובים שהצדיק עושה על ידי ממונו.

ומאירים לנו בזה דברי חז"ל שדימו קושי נתינת המזונות לקושי קריעת הים, שאף שלא שייך כלל ענין קושי אצל הקב"ה, אבל כשנגרם בהמעשה הפסד כבוד שמים יכונה בשם "קושי", כדמצינו בקריעת ים סוף ובנתינת מזונות.

ואותו הענין נמצא בזיווגו של אדם שאמר חז"ל (סוטה ב.) שקשה לזווגם בזיווג שני כקריעת ים סוף, שהרי אין לשער קדושת איש ישראל שכבר טעם טעם אישות ועכשיו שרוי בלא אשה וכובש טבעו, ולא יתור אחר מראית עיניו ותאות לבו, וכל רגע שהוא עומד ומצפה להקב"ה שיזמין לו זוגתו ההגונה לו הרי הוא מתקדש ועולה למדרגה גבוהה ונעשה כריח

נחיה להקב"ה. ואם ימצא את בת נילו וישא אשה הרי התבטל עבודתו נפלאה ה', אבל התורה מן הזיווג קדושה יותר גדולה ממה שהיה מקודם. ועל ענין זה אמרו קשה לזווג של אדם כקריעת ים סוף, וכנ"ל.

(ירמבא) וזו משה את ידו על הים ויולך ה' וגו' וישם את הים לתרבה ויבקע הים.

פסוקים (קריח) איר שיובי משמיה דראבינן קשין מאנטחין של אדם כקריעת ים סוף דכתיב (תהלים קס, כח) יותן להם לכל בשר" ויסיך לה (שם, יג) ילאור ים סוף לגוים" ופירש הרשב"ם ח"ל כלומר גם גדול עושה לו הקב"ה כמו שנתן לו מזונות כאשר עשה לישראל שקרע להם ים סוף ונפקא מיניה למבני רחמי, עכ"ל. והתמיהה מפורסמת אין שייך ענין של קושי כביכול אצל הקב"ה. עד יש לתת טעם שפסדה גם קריעת ים סוף לפני נתינת מזונות.

הנה מביט שאל הים יש התגלות כבודו יתי יותר ממה שנוצא ביבשה, שהרי שכוח שם הרבה שנויי מצבים הבאים פתאום על יד הרוחות והגלים וכדומה, ואין ההנהגה מכוסו במסוה של רגילות הטבע המסתיר מן האדמ"ה הכרה בהשגחתו יתי. ולכן אמרו חז"ל (קידושין פב.) "הספנים רובם חסידים" בראותם עין בעין איך שיש מנהיג לבירה וכמו שאמר דוד המלך (תהלים קז, כג) "יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים, המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו".

ושמעתי מהגאון הרב מיכאל פארשלאגער ז"ל לפרש על דרך זה מאמרם ז"ל (חולין קכז.) כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה שנאמר (תהלים מט, ב) "האזינו כל יושבי חלד", והיינו מפני שהקב"ה הוא יותר נסתר ביבשה ואין כבודו יתי נראה שם כל כך כמו בים, ו"חלד" הוא לשון הסתרה (עי' חולין כ:), ולכן רק ביבשה שייך ענין של חולדה שהיא חיה הזרה בהסתר, אבל לא בים ששם הכל גלוי, עכ"ל ודפח"ח.

ולאור זה נבין טענת שרו של הים שלא רצה שיבקע הים, כדאיתא במכילתא (כאן) ויט משה את ידו וגו' התחיל הים עומד כנגדו אמר לו משה בשם הקב"ה שיבקע ולא קבל עליו הראהו המטה ולא קבל עליו וכו', עיי"ש, משום שתפקידו הוא שיהיה כבוד שמים נראה על הים ואם יושם את הים לחרבה יתבטל ענין זה. ועל זה ענה לו הקב"ה שכדאי הוא ההפסד של אותו כבוד שמים לזמן קצר בשביל הריחה של הכבוד הגדול ביותר של עשיית נס קריעת ים סוף והצלת בני ישראל. ובמכילתא "ולא קבל עליו עד שנגלה הקב"ה עליו בכבודו" עיי"ש, שאף שנראה כבודו יתי על הים "מקולות מים רבים אדירים משברי ים", מ"מ גדול יותר התגלות "מלכותך ראו בניך" על ידי "בוקע ים", ועדיף ממה שמתגלה כבוד ה' בים לפי הטבע.

וענין זה שייך לכנות בשם "קושי" כביכול

24. Michtav Mei'Elīyahu
R' Elīyahu Dessler
1892-1953

מכיר גם את הסבה. גם מדרגות החכם הן כערך עומק ידיעתו בהשתלשלות הסבות וסבות הסבות. והנה הסכל, לעומת התחלת החכמה, הריהו כבהמה; וכן בין מדרגה ומדרגה של חכמה, הריהו כבהמה לגבי המדרגה שלמעלה ממנו. שלא השיגה. ומעתה נתבונן נא; הנה הכרת השגחתו ית' היא הכרת הסבה הראשונה לכל הסבות, וא"כ מי שלא הגיע לה הריהו מצד זה כבבחי' בהמה. השי"ת יצילנו מכל שפלות ופחיתות. ויוכך מחשבותנו, וישא את לבבינו אליו. אכ"ר.

העסק בדרך ארץ – למה ?

א. מאחר שמזונותיו של האדם קצובים לו מן השמים, ופרנסתו היא גם כקריעת ים סוף, א"כ למה עמס השי"ת על האדם את עול ההשתדלות בדרך ארץ ?

בענין זה כ' הגרש"י זצ"ל (בכתביו ח"ב במאמר "דרך האמונה" ובט' חכמה ומוסר מ"ה ועוד) שמשא ההשתדלות נתן השי"ת על האדם לנסיון, כי תנה שמהו השי"ת בעולם אשר השגחתו ית' בהסתר, ולמראה עיניו נראה כאילו הוא השולט בכל עניני פרנסתו ועסקיו כרצונו, ויוכל לטעות ולומר "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה"; אמנם בתוך הסתר זה עליו להתעורר להכיר בתוך לבבו, ולהראות במעשיו, כי אין ממשלה לטבע כלל, והכל אך ורק מיד ה', ואין דבר קטן או גדול שנעשה בלי גזירתו ית', כמאמ"כ "מי זה אמר ותהי ה' לא צוה?... (איכה ג' ל"ז). וגם בעשותו מעשי ההשתדלות הטבעית, ידע בירוד בלבבו כי אין במעשיו כלום, ורק רצונו ית' הוא הגורם, ובוה יגלה השגחתו ית' בתוך הסתר דרך ארץ: פי' שיקדש השי"ת בהכירו כבודו במקום שהוא בהסתר.

ושורש זה כתוב בתורה (בראשית ג' ט"ט): "כי שמעת... בועת אפיך תאכל לחם כו'". וידוע שענשי הקב"ה לא בדרך נקמה ח"ו אלא בדרך לימוד לתקן החטא, וחטא אדה"ר היה שחפץ לדעת גם את הרע, ובוה הוציא א"ע ממדרגת גן עדן, שבה נתן ממשות רק לרוחניות הטהרה, והוריד א"ע לעוה"ז — עולם הגשמיות, לראות ממשות בטבע ובגשמיות. וע"כ ראתה חכמתו ית' שתיקונו הוא אשר בהיותו בתוך הסתר זה — בתוך ההשתדלות ביגיע כפיו ע"פ דרך הטבע — יתעלה להבחין בלבבו את ביטול דמיון הטבע ואת אמתת השגחתו ית'.

אמנם נסיון זה יוא מן הקשים ביותר, כי הוא בכלל העניינים אשר "החומר היפך הצורה", היינו שחומר המעשה בו/יצוניותו מתנגד לכונה הרוחנית. שכלב העושה אותו, וכן בוה הלא עכ"פ מעשיו בדרך ארץ, בתצוניותם, הם

מעשי השתדלות ע"פ דרך הטבע, ואם גם בשעת מעשה יכיר בלבבו את השגחתו ית', מ"מ הסכנה קרובה מאד שתכריע הייצוניות את כונתו הטובה וישאר טבעי ומגושם, אם לא יתחזק כנגדה בכל כחו בהתבוננות הכטחון והאמונה כמו שיתבאר.

ב. איך יעמוד בנסיון זה ? בעשותו תורתו — עבודת רוחניותו — קבע, ומלאכתו — השתדלותו הטבעית — ארעי. פי', שימעט ככל האפשר את צרכיו הגופניים ואת השתדלותו עליהם; וגם בעסקיו שעושה, לא תהי' דאגתו שמא לא יצליח בהם, כי הלא ההצלחה היא מה', אלא דאגתו תהי' תמיד שמא יפריעו לו בתורתו ובעבודת השי"ת.

וכן כתב אחד מגדולי המפרשים ז"ל ספורנו הק' ז"ל: (שמות כ' ח"ט) "זכור את יום השבת: היה תמיד זוכר את יום השבת בעסקיך בימי המעשה... לקדשו... כדי שתוכל לקדשו; והזכיר שיסדר האדם עסקיו בימי המעשה באופן שיוכל להסיח דעתו מהם ביום השבת (היינו שבימי השבוע יתלמד בטיעוט השתדלות, ובהיסח הדעת ממנה, וכל סידור עסקיו של חייו יהיה בנוי על יסוד זה — שיוכל בשבת לקיים מצות "כאילו כל מלאכתך עשויה"); ששת ימים תעבוד: בעסקי חיי שעה, שהם עבודת עבד בלי ספק, שרוב ענינים הוא היות מצטער האדם על עולם שאינו שלו (פי' קניני העוה"ז לעולם אינם שלו, כי לעולם אינם נעשים עצמיותו, כי זה שייך רק בקנינים הרוחניים שהם שלו באמת); ועשית כל מלאכתך: ה ה כ ר ח י ת ל מ ס ת פ ק. הרי לך שנסיון ההשתדלות יש למעטו ככל האפשר, בין באיכות בין בכמות, ואם לא מיעטו, זה לאות, שלא עמד בנסיון כלל. (ועי' מש"כ בוה עוד במאמר "ההשתדלות").

ג. ואיך היא התלמודות האמונה ? כתב רש"י זצ"ל שיש להתבונן בנ' דרכים: א) יתחקה במחשבתו בסבה של כל מטוב, ובסבת הסבה, עד שיכיר הסבה הראשונה ב"ה, ב) עוד יתבונן שהטבע היא גם ממש, אלא שההרגל מסתירו (עי' מש"כ במאמר "הטבע — הסתר נסים"), ג) גם יתלמד להכיר "נסיון שכלל יום עמנו" — הנסים הגלויים שמודמנים תמיד לכל אדם ולכל העולם בהודמנויות נפלאות — וימנע את נטיית הכפירה שבלבו שלא תעשנו סומא, ולא תגרום לו להתעקש לבארם תמיד בדרכים עקומים שיהיו נראים כמקרה "דרך הטבע".

ד. וכתב עוד הגרש"י זצ"ל (במאמר "יהב חוכמתא לחכימין", סי' קס"ו), בשפלות מי שלא יתבונן בהשגחתו ית' ולא יכירה, שהוא כמו בבחי' בהמה, כי הרי ממותרי האדם מן הבהמה הוא, שהבהמה יודעת רק המטוב, והאדם

25. Ohev Yisroel
 Apter Rav
 R' Avraham Yehoshua Heschel
 1748-1812

לשבת אחר פסח

טעם למה שמנקדין או הלחם משנה במפתח דוקא . מנהג אבותינו ודאי הוא תורה . ות"ל אמרתי בזה כמה טעמים נפלאים . אמנם עוד יש לאלוה מילין . והגה י"ל ע"ד הכתוב פתחי לי אחותי רעייתי . ידוע מאח"ל שהש"י מבקש מהכנ"י . פתחי לי כחודו של מחט . ואני אפתח לכם כפתחו של אולם וידוע דהכנ"י כלה קרואה בנשימה . בחי' טקבה . וגם נק' בבחי' לחם . ע"ד כ"א הלחם אשר הוא אוכל . והגה ידוע דבפסח היו כל השערים ומוחין עילאין פתוחים . ואח"כ נגעלו התרעין וזריכין את לפותחן . ולזה את מנקדין הלחמים הק' משבת זו במפתחות לרמוז בזה שאנו פותחין מעט ע"י מלכות שבת . וה' הטוב יפתח לנו את אוזני העוב ויזו שמקום מתעל ודלתי שמים יפתח . וכאשר נתן לאבותינו המן בחודש אייר שמזכירין בשבת זו . והבן כ"ו היטב : ע"ל בזה ג"כ . ע"ד הכתוב הג"ל . פתחי לי אחותי רעייתי . דהנה כתיב תורי זהב נעשה לך עם נקודת הכסף . ידוע שיש שני תורות הייט תורה שבכתב ושבע"פ . והתורה נחנה בבחי' גבורה כגודע . ומוסערה דלפון זהב יאתה . ועפ"י יבואר פי' הפסוק תורי זהב הייט שני תורות הג"ל הבאים ומאירים מנבחי' זהב נעשה לך הוא לשון עשה והיקון . והייט להתחיק עם נקודת הכסף כסף הוא בחי' חסדים ונקודת הכסף הם . קת"ן . וכו"ל . והייט לעשות פתח . ושער ולהמשיך מנבחי' כתר עלילה קדישא . שהיא בסוד נקודת קתן ע"י פתח שהוא בחי' חכמה עלילה קדישא . אל נקודת הסגול' שהוא בחי' תלת אבהן קדישין סוד בחי' אוזר חביב ע"ד והייחס לי סגולה . ואחר פסח שאנו נגעלו התרעין . וכנ"ל . לזה את מנקדים את הלחם משנה משבת זו . במפתח דוקא . כי הלחם משנה הם בסוד תורה שבכתב ותורה שבע"פ . ואת מנקדין במפתחות להמשיך אליהם ע"י בחי' פתח וכנ"ל . והמשכיל יבין :

Shabbos after Pesach - braided challah in shape of a key

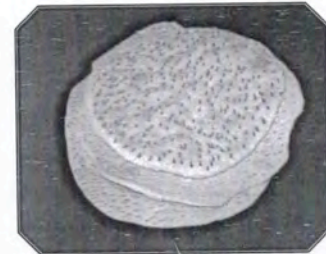
Shabbos after Pesach - challah in shape of a key

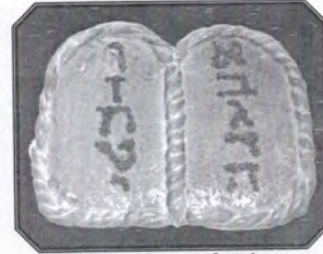
Shlisel (key) challah Shabbos after Pesach

Shlisel (key) challah Shabbos after Pesach

Shlisel Challah
 Minhag Nadvorna to bake challos shaped as matzos. Before baking "Ribon Kol Olamim" from Motza'ei Shabbos is recited. Each time the word "Shaar" is said the matzos are punctured with the key of the Aron Hakodesh.

Challa in shape of Lichos Shavuot

26. Shabbos Secrets

The Origins of the Non-Jewish Custom Of 'Shlissel Challah' (Key Bread)
"The Loaf of Idolatry?"

By Shelomo Alfassa

Shelomo Alfassa is a Judaic studies educator and author who focuses on history, rabbinics and talmud. He works at the Center for Jewish History in NYC.

Introduction

Every year Jewish women, young and old, partake in an Ashkenazi[1] custom to place a key (such as a door key to a home), inside the dough of a loaf of bread that they bake.[2] This custom is known as shlissel challah—shlissel from the German language schlüssel (key) and challah or hallah from the Hebrew for bread.[3] While a metal key is often baked within the bread, some form the bread itself into the shape of a key or even arrange sesame seeds on top in the form of a key.[4] Often times, these women gather in celebratory groups with the common belief that baking the shlissel challah will bring blessing into their homes, and specifically, the blessing of increased fiscal livelihood. There is also a seemingly new 'custom' of baking shlissel challah in the "merit" of a sick person, as a way of helping them recover from physical disease or trauma.[5] A poll on the popular Orthodox Jewish website imamother.com asked participants: "How do you make your schlissel [sic] challah?"[6] The 88 respondents reported: In the shape of a key 13% [12]; With a key baked in it 61% [54]; Neither, I don't do this 17% [15]; Other 7% [7].

Non-Jewish Origins

The baking of a key inside a bread is a non-Jewish custom which has its foundation in Christian, and possibly even earlier, pagan culture. At least one old Irish source tells how at times when a town was under attack, the men said, "let our women-folk be instructed in the art of baking cakes containing keys." [7]

Keys were traditionally manufactured in the form of a cross, the traditional symbol of Christianity,[8] a physical item all Christian commoners would possess in their home.[9] On Easter, the Christian holiday which celebrates the idea of Jesus 'rising' from the dead, they would bake the symbol of Jesus—the key shaped like a cross—into or onto a rising loaf.[10] This was not only a religious gesture, but the bread was a special holiday treat. Sometimes these breads were wholly formed in the shape of a cross; other times the shape of a cross was made out of dough and applied on top. In the context of historically baking a key into bread—the key itself, intrinsically, was a symbol of Christianity and by extension symbolized Jesus 'rising' in the dough.[11]

Connection to Passover

The modern Jewish custom of baking the symbolic shlissel challah, annually takes place on the shabbat immediately following the holiday of Pessah, when tens (if not hundreds) of thousands of religiously observant Jewish women[12] practice this observance.

In Christianity, baked goods associated with keys are commonly called 'Easter breads,'[13] and in Europe they are also known as 'Paschals,'[14] as the holiday of Easter in the East is known as 'Pascha' or 'Pascua.' This is most likely the reason Christians often call Easter breads baked with keys Paschals.[15] Before the Romans destroyed the Beit HaMikdash (the holy Temple) in Jerusalem, the focus of the Passover holiday for the Jewish people was the Korban Pessah (lit. Pessah sacrifice, also known as the Paschal Lamb[16]). Within Christianity, Jesus is known as the 'Paschal Lamb.'

Geographic Origins

Professor Marvin Herzog, a world renowned Yiddish linguist at Columbia University tells that dough twisted in the form of a key (among other shapes such as a ladder) were found to top challah loafs in Poland, "...the distribution of some of these things was a regional matter." [17] As an example of the regionality, Prof. Herzog created a map demonstrating where dough was shaped as a ladder and placed on challah, and how it was specific only to certain communities and was not universal. Inasmuch as a ladder motif was regional, it can be conjectured that the use of a key or key motif could have evolved the same way. Both a ladder and a key are symbolic as tools that could metaphysically help one attain heaven, as they both help 'gain access.'

Lack of Sources

While the custom is said to be mentioned in the writings of Avraham Yehoshua Heshel (the "Apter Rav" 1748-1825) and in the Ta'amei ha-Minhagim (1891), there is no one clear source for shlissel challah. And while people will say there is a passuq attributed to it, there is not. And, even if there were, a passuq that can be linked to the practice is not the same as a source. Micha Berger, founder of the AishDas Society, [orthodox] calls this type of logic 'reverse engineering,' it's like drawing a circle around an arrow in a tree, and subsequently declaring the arrow is a bullseye.[18] The idea of baking shlissel challah is not from the Torah; it's not in the Tannaitic, Amoraitic, Savoraitic, Gaonic or Rishonic literature. Rabbi Shlomo Aviner of Israel's Yeshivat Ateret Yerushalayim said that while baking challah with a key in it is not forbidden, "there is no meaning in doing so." [19] Rabbi Moshe Ben-Chaim [20] of Mesora.Org [orthodox] teaches that:

The Torah teaches that Hashem punishes the wicked, and rewards the righteous. It does not say that challah baking or any other activity will help address our needs...When the matriarchs were barren, they did not resort to segulas, but introspected and prayed...Nothing in Torah supports this concept of segula; Torah sources reject the idea of a segula...baking challas with brachos cannot help...segulas are useless, and violate the Torah prohibition of Nichush [good luck charms]. It does not matter if the charm is a rabbit's foot, a horseshoe, a challah, key or a red bendel. The practice assumes that forces exist, which do not, and it is idolatrous.[21]

Rabbi Reuven Mann, Principal of Yeshiva B'nei Torah in Far Rockaway, New York [orthodox] says one should ask themselves: "What connection is there between putting a key in the dough of a challah (schlissel challah) and the improvement of my material situation (parnasa)?" [22] He says:

The dangers of deviation are very great. For by inventing new practices not prescribed by Torah one, in fact, implicitly denies the Torah. He is in effect saying that the Torah is not perfect, for it does not work in my case, and there are other man made practices out there which will work for me. In effect this is a negation of Torah and constitutes a form of idolatry, heaven forbid....[this] indicates that a person has lost faith in the authentic prescriptions of Torah. By performing these "unauthorized actions" one is implicitly affirming that there are other "forces" out there besides God which will respond to the needs of the performer of these ritualistic practices. This constitutes a form of "Avodah Zorah."

27. Shelomo Alfassa

<http://www.mesora.org/Shlissel.html>

28. R' Yair Hoffman

<http://stjt.com/schlissel-challah-an-analysis-by-rabbi-yair-hoffman/>

While Alfassa is correct in his assertion that the custom is not found in the writings of the Rishonim or earlier, for some reason he fails to point out the Chassidic origin of Schlissel Challah. As a general rule, we do not find Chassidish customs in the Rishonim because the movement itself only began in 1740. We, however, do find mention of the custom to bake Challah in the shape of a key in many, many Chassidish Seforim. These Seforim were written by genuine Torah scholars, and it is difficult to propose that a Christian practice somehow entered into their literary oeuvre. The Klausenberger Rebbe, the Satmar Rebbe, the Belzer Rebbe, Rav Moshe Aryeh Freund, and numerous Chassidische Rebbes and Poskim all punctiliously observed this custom.

Most of the reasons have to do with the Kabbalistic notion of “Tirayin Petichin” that the gates to Heaven are opened. This concept of opened gates is found throughout the Zohar and is discussed by such authorities as the Shla (whose father was a student of the Remah).

The earliest reference is in the works of Rabbi Pinchas Shapiro of Koritz (born 1726), a descendent of the Megaleh Amukos and a student of the Baal Shem Tov. In his work called Imrei Pinchas (#298) he explains that the reason to bake Schlissel Challah on the Shabbos following Pesach is that during Pesach, the gates to Heaven were opened and remain open until Pesach Sheni. The key alludes to the fact that these gates are now open and that we should focus our prayers ever more on that account.

The Apter Rebbe, author of the Ohaiv Yisroel (Likkutim al HaTorah Pesach), mentions the custom as well but provides a slightly different reason. He writes that the gates to Heaven were opened to our prayers the entire Pesach and we must now re-open them with the Mitzvah of our Shabbos observance. Although Alfassa writes that there is no Pasuk that is referenced for this custom, the verse does indeed exist and is mentioned in the Ohev Yisroel itself. In Shir HaShirim 5:2, which is read on Shabbos Chol HaMoed the verse states, “Open for me, my sister..” Chazal darshen (Yalkut Shimoni Shir HaShirim 988), “You have become My sister with the observance of the two Mitzvos in Egypt the blood of the Korban Pesach and the blood of Bris Milah..Open for Me an opening like the eye of the needle and I (Hashem) shall open for you like the opening of a wide hall.” The Ohev Yisroel mentions two other reasons for the custom, primarily that Hashem should open His “store house of plenty” for us as he did in Iyar after the exodus.

The Belzer Rebbe (Choshvei Machshavos p. 152) provided the explanation that although the Geulaha may not have happened yet as it was scheduled to occur on Nissan, at least the key to Hashem’s storehouse of parnassah and plenty have been opened.

The Taamei HaMinhagim (596 and 597) provides a number of reasons as well.